

Framtid & drömmar

Vad hände fem år efter gymnasieskolan?

En undersökning bland 1000 24-åringar år 2013

Förord

Elever och lärare har mycket gemensamt. Vi finns varje dag på Sveriges största och viktigaste arbetsplats – skolan. Därför samarbetar Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer. I vår femte gemensamma rapport ställer vi till skillnad från tidigare inte frågor till elever som nu går i skolan, utan vi har lyssnat på dagens 24-åringar, de som tog studenten 2008. Vad tycker de om sin gymnasietid så här fem år senare, nu när de fått pröva sina kunskaper på arbetsmarknaden eller på universitet och högskolor? Hur har det gått med deras framtidsplaner och drömmar?

Resultaten bjuder på både ljuspunkter och mer nedslående slutsatser. Vi tycker att det är viktigt att båda sidorna visas upp, för skolan är många gånger bättre än sitt rykte. Den generella resultatförsämringen och den höga arbetslösheten till trots ser 9 av 10 ungdomar ljus på framtiden. Det tyder på att den svenska skolan fortsätter att vara duktiga på att skapa självständiga och positiva ungdomar med god framtidstro.

De stora problemen vi ser är den sjunkande likvärdigheten och att skolan idag har tappat mycket av sin kompensatoriska roll i samhällsbygget. Det är en fråga om både arbetssätt och resurser. Vilka verktyg får lärarna för att jobba med de elever som är i störst behov av stöd? Hur ska det göras utan att ignorera de elever som tvärtom kan vara understimulerade?

Slutligen är det tydligt att skolan påverkar oss alla. Fungerar inte gymnasieskolan mister vi en av de viktigaste länkarna för vår gemensamma kompetensförsörjning. Därför vill vi verka för att fler arbetsgivare,

fler universitet och fler högskolor ska engagera sig i gymnasieskolan. Bjud in till företagsbesök och delta på arbetsmarknadsdagar som elevkårerna arrangerar. Samverka med studie- och yrkesvägledningen och fyll en aktiv roll så att eleverna kan hitta rätt, bredda sina referensramar och framför allt - uppnå sina drömmar.

Som samhällsmedborgare har vi alla ett ansvar för att ge alla elever en bra start i livet och samma möjligheter att lyckas oavsett bakgrund.

Bo Jansson
Förbundsordförande
Lärarnas Riksförbund

Mattias Hallberg
Ordförande
Sveriges Elevkårer

Innehåll

7

**Sammanfattning
och slutsatser**

8

Centrala resultat

9

Slutsatser

11

**Övergången från
skola till yrkesliv –
en bakgrund**

15

Undersökning

16

Valet av gymnasieprogram

16

*Inför valet –
vad var viktigast?*

18

*Efter valet – är man nöjd
med utbildningen?*

23

*Vad hände efter gymnasiet?
Sysselsättningen då och nu*

23

*De som varit sysselsatta
med arbete*

25

De som varit arbetslösa

25

De som studerat vidare

27

Framtidsutsikter

29

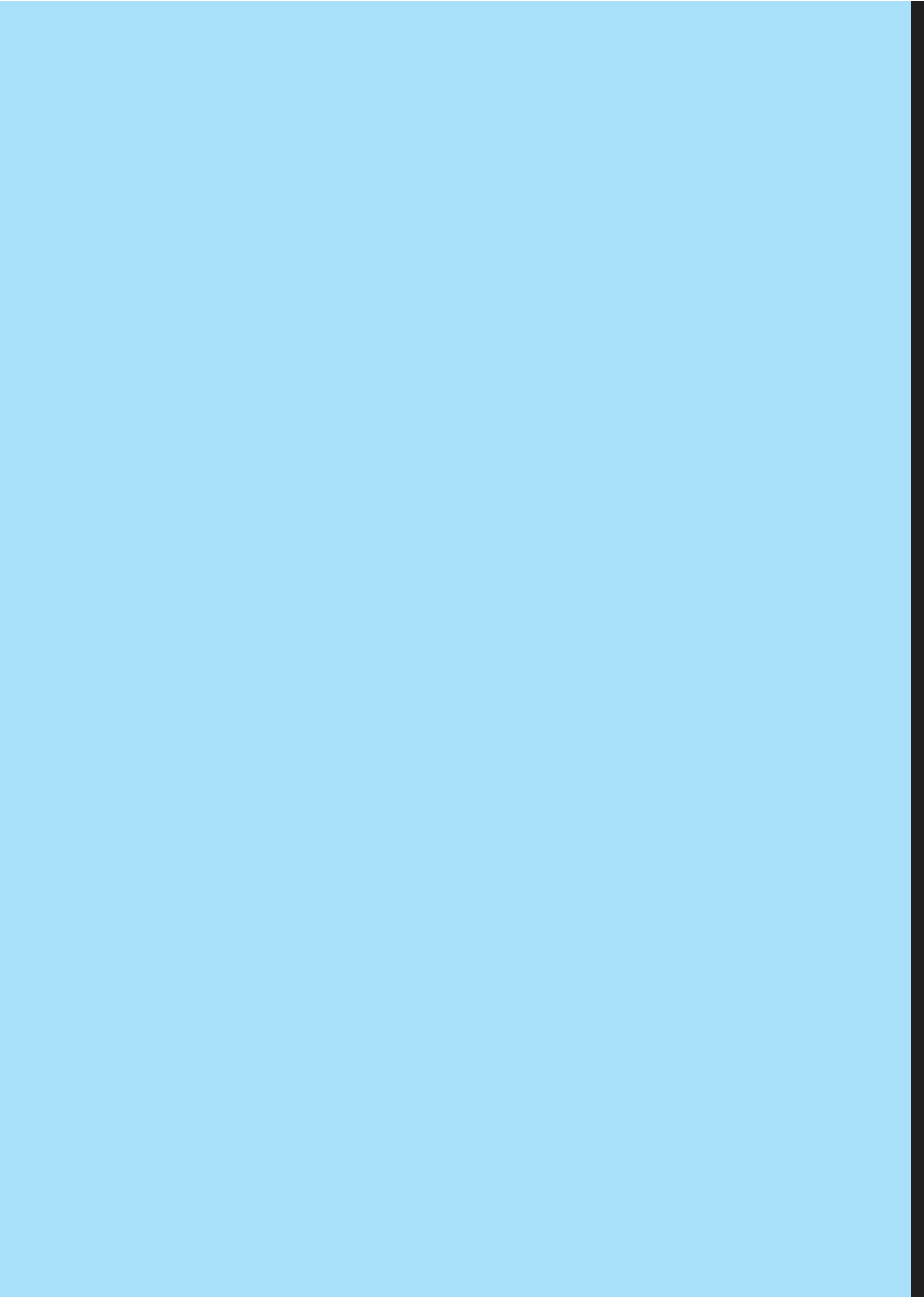
Metodbeskrivning

32

Referenser

33

Bilaga 1 – Enkät

Sammanfattning & slutsatser

Fem år efter studenten är det fortfarande många ungdomar som kämpar med att etablera sig på arbetsmarknaden. 1 av 5 ungdomar har någon gång efter gymnasiet varken arbetat, studerat eller haft praktik över 100 dagar i sträck. Vi är många som försöker hitta lösningar på detta samhällsproblem och få fler ungdomar i jobb. I denna rapport vill vi undersöka vilken roll gymnasieskolan har för den höga ungdomsarbetslösheten och vad som kan göras för att bättre förbereda framtidens ungdomar för jobb eller vidare studier.

Vi har tagit hjälp av de med störst inblick i gymnasieskolans funktionssätt och övergången från gymnasieskolan till studier och arbetsliv, nämligen ungdomarna själva. Undersökningen baseras på svar från 1 000 stycken 24-åringar, som i huvudsak lämnade gymnasieskolan våren 2008. Vad har hänt under de fem åren därefter? Hur ser de på sina gymnasiestudier i backspegeln? Hur har deras gymnasiestudier hjälpt eller stjälpt dem? Genom att förstå detta kan vi hitta lösningar på våra utmaningar.

Centrala resultat

Undersökningen visar bland annat:

- **Att eleverna är självständiga i valet av gymnasieprogram.** Knappt hälften av de svarande uppger att ingen påverkade dem i deras val av program. De som valde yrkesförberedande program påverkades mindre av andra än de som valde studieförberedande program.
 - **Att det viktiga i valet är att programmet antingen leder till högskolebehörighet, direkt till jobb eller att programmet ska vara roligt eller intressant.** Att programmet man valde var antingen högskoleförberedande eller yrkesförberedande var viktigast för de elever med högst respektive lägst betyg. De med genomsnittliga betyg betonar istället betydelsen av att programmet är roligt eller intressant. De som läst studieförberedande program framhåller i större utsträckning högskolebehörigheten som viktig och de som läst yrkesförberedande program möjligheten att direkt få jobb.
 - **Att en majoritet av 24-åringarna är nöjda med det gymnasieprogram de läste.** 2 av 3 svarar att de hade valt samma program igen och 1 av 3 att de valt något annat. De som hade låga meritvärden i grundskolan är i regel mer missnöjda med sitt programval. Mer än var tionde 24-åring svarar att programmet de valde inte möjliggjort för dem att nå sina målsättningar. Det motsvarar nästan 23 000 elever i hela årskullen. De vanligaste skälen till missnöje är att programmet inte motsvarat ens förväntningar och att man inte fått tillräckligt med stöd för att klara utbildningen.
 - **Att många elever inte får träffa framtida arbetsgivare i skolan.** Två tredjedelar av 24-åringarna fick aldrig träffa en framtida arbetsgivare utanför eventuell praktik under sin gymnasieutbildning. För de som läste ett studieförberedande program och inte hade någon praktik var det 3 av 4. Samtidigt svarar 6 av 10 att de skulle ha velat träffa fler arbetsgivare under sin gymnasietid.
 - **Att det finns betydelsefulla skillnader i elevernas sysselsättning efter gymnasiet.** En stor majoritet av 24-åringarna – 9 av 10 – anger att de i huvudsak antingen har arbetat eller studerat efter gymnasiet. 4 av 10 har i huvudsak varit fast anställda, 2 av 10 deltidsanställda och 3 av 10 har i huvudsak studerat vid högskola eller universitet. 2 av 10 svarande up
- ger dock att de under perioden efter gymnasiet haft minst en längre sammanhållen arbetslöshetsperiod om minst 100 dagar. De med låga meritvärden från grundskolan, de som är födda utomlands och de som hoppat av gymnasieskolan ingår i större utsträckning än övriga i denna grupp.
- **Att den stora majoriteten av 24-åringarna ser ljust på sin framtid.** Nästan 9 av 10 av 24-åringarna anser att det finns goda eller mycket goda utsikter för deras fortsatta arbetsliv. Den sista tiondelen anser att deras utsikter är ganska begränsade eller starkt begränsade. I denna tiondel återfinns i större utsträckning de med låga meritvärden från grundskolan, de som inte slutfört sin gymnasieutbildning, de som anser att programmet de läst inte möjliggjort för dem att nå sina målsättningar med utbildningen samt de som läst på Komvux. Personer med utländsk bakgrund förekommer i större utsträckning än svenskfödda.

Slutsatser

Tidiga insatser ger framtida utdelning

Undersökningen visar att det finns ett starkt samband mellan en persons grundskolebetyg och kommande samsättning efter gymnasieskolan. Måste det vara så? Tyvärr finns en tendens att förklara dåliga skolresultat med bristande förkunskaper eller andra faktorer som ligger utanför klassrummet, men det vi vet från forskningen är att en aktiv lärarroll och höga förväntningar kan få alla elever att lyckas, oavsett bakgrund. Den svenska grundskolan måste i mycket större utsträckning kompensera elevers olika förutsättningar för att kunna ge alla en verklig chans att förverkliga sina drömmar.

För att ge grundskolans lärare rätt verktyg för att klara uppgiften måste de kunna sätta in fler tidiga insatser för de elever som är i behov av stöd än vad som görs idag. Att tidigt ha problem med taluppfattning i matematiken eller med varje bokstavs ljudmotsvarighet i läsinläringen kan få förödande konsekvenser för en elev om problemen inte kan lösas tidigt. Elever måste därför tidigt få adekvat specialishjälp i form av kunniga speciallärare.

Resursfördelning för likvärdighet och kompensatorisk effekt

Vår uppfattning är att kommunernas resursfördelningsmodeller till skolan i alldeles för liten omfattning styr efter elevernas behov, vilket inte minst har framgått av Skolverkets studier på området. Den svenska skolan har i dagsläget 290 olika resursfördelningsmodeller som alla fungerar olika bra och som grundar sig i vitt skilda prioriteringar. Så kan vi inte ha det. Det ligger i hela nationens intresse att alla elever i alla kommuner får resurser tilldelade efter sina behov. Samhället måste därför ta ett större ansvar för resursfördelningssystemet så att det i mycket större utsträckning än idag fördelar resurser efter elevers bakgrund, förutsättningar och behov.

Särskilt stöd i gymnasieskolan

Undersökningen visar att en knapp femtedel av de svarande anser att programmet de läst inte möjliggjort för dem att nå sina målsättningar. Det motsvarar 23 000 elever i hela årskullen. Av dessa svarar en femtedel att de anser att de inte fick tillräckligt med stöd för att klara utbildningen. Flera studier har pekat ut detta som ett viktigt problem att lösa i den svenska gymnasieskolan. Elever i behov av stöd i gymnasieskolan måste få det i mycket större utsträckning än idag. Det särskilda stödet måste också i mycket större utsträckning vara proaktivt snarare än reaktivt för att kunna förebygga en utveckling som alltför ofta leder till studieavbrott. Här är elevhälsan en viktig aktör. Undersökningen visar också på behovet av förstärkningar av stödet till utlandsfödda elever. Vi kan inte acceptera att dessa elever är starkt missgynnade av sin bakgrund.

Förstärk studie- och yrkesvägledningen

Precis som i tidigare undersökningar visar denna undersökning att ungdomar i stor utsträckning gör och vill göra sina programval själva. Ungefär hälften av de svarande uppger att ingen annan än de själva påverkat deras programval och hälften anser också att det är elevernas intressen och val som ska få styra gymnasieskolans dimensionering. I en tidigare undersökning från Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer framkom dock att en stor andel av eleverna skulle vilja ha haft mer studie- och yrkesvägledning inför sitt gymnasieval och så stor andel som två tredjedelar uppgav att studie- och yrkesvägledaren haft för liten inverkan på deras val.

Vår slutsats är därför att studie- och yrkesvägledningen måste byggas ut kraftigt i landet. En tidigare studie från Lärarnas Riksförbund visade dels vilken spridning det är i tillgången till studie- och yrkesvägledare i landet, dels vilka effekter det får för eleverna att inte få vägledning gällande främst studieavbrott i gymnasieskolan.

Behörighetsreglerna för studie- och yrkesvägledare måste därför skärpas och på sikt bör en legitimation införas. Dessutom måste varje elev garanteras en lägstnivå av studie- och yrkesvägledning under sin tid i grund- respektive gymnasieskolan.

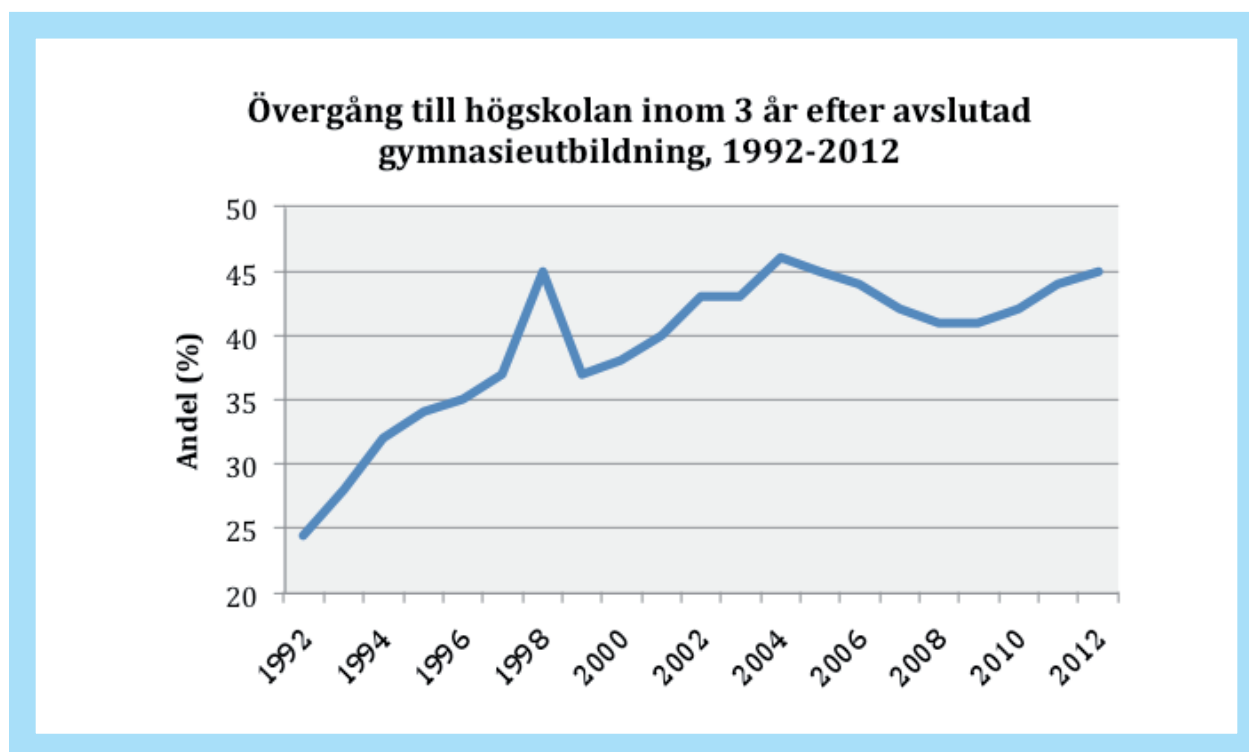
Övergången från skola till yrkesliv

en bakgrund

En utveckling som pågått under lång tid i Sverige är att det tar allt längre tid innan en årskull etablerat sig på arbetsmarknaden. SCB definierar en generations etableringsålder som den ålder vid vilken minst 75 procent av befolkningen i årskullen förvärvsarbetar. Denna ålder har stigit från 21 år för män respektive 20 år för kvinnor år 1990 till drygt 28 år för män respektive 32 år för kvinnor år 2010.¹

Den allt senare etableringsåldern förklaras i stor utsträckning av att allt fler ungdomar väljer att läsa vidare vid högskola eller universitet efter avslutad gymnasieutbildning. Andelen som påbörjat högskolestudier inom tre år efter avslutad gymnasieutbildning har nästan fördubblats de senaste 20 åren, från knappt 25 procent år 1992 till 45 procent år 2012:

Diagram 1: Övergång till högskolan

Källa: Skolverkets databas för jämförelsetal

Ökningen i andelen som går vidare till högskolestudier kan inte ensamt förklara den allt senare etableringsåldern, utan en viktig förändring gäller också arten och omfattningen av ungdomsarbetslösheten. Ungdomsarbetslösheten är inte bara högre nu än innan 1990-talskrisen, utan många ungdomars arbetslöshet karaktäriseras numer också av flera kortare arbetslöshetsperioder varvade med kortare tidsbegränsade anställningar. En grupp som framträder särskilt tydligt i en historisk jämförelse är ungdomar med ofullständig gymnasieutbildning. Denna grupp har över tid blivit större, bland annat som en följd av den generella förlängningen av de gymnasiala yrkesutbildningarna - men också med anledning av det mål- och kriterierelaterade betygssystemet vilket har inneburit högre ställda krav för att ta sig vidare i systemet.³ I kombination med ökade utbildningskrav för att nå fasta anställningar har denna grupp fått allt svårare att etablera sig på arbetsmarknaden. De tycks också utgöra den grupp på arbetsmarknaden som drabbas hårdast av lågkonjunkturer.⁴ Sammantaget bidrar detta i stor utsträckning till den allt högre etableringsåldern som dessutom slår olika mellan olika samhällsgrupper.

De ökade svårigheterna för denna grupp att etablera sig på arbetsmarknaden måste ses som ett misslyckande för den svenska utbildningspolitiken som i stor utsträckning är inriktad på att uppnå jämlikhet och likvärdighet. Den svenska skolan ska vara likvärdig för alla elever, oavsett deras bakgrund och var i landet de bor. Utbildningen ska dessutom ha en kompensatorisk effekt för att utjämna elevernas livschanser. Trots dessa höga målsättningar har det alltid funnits tydliga samband mellan elevernas sociala bakgrund och deras resultat i skolan. Inom den sociologiska (och även den pedagogiska) forskningen finns stöd för att elevernas sociala bakgrund kommer till uttryck som två effekter. Dels genom att barn till högutbildade presterar högre resultat i skolan och dels genom att barn till högutbildade, trots samma prestationsgrad, tenderar att välja att fortsätta sina studier i högre utsträckning.⁵ Dessa effekter beskrivs i diagrammet nedan. De klockformade kurvorna visar betygsfördelning i grundskolan för barn till arbetare respektive högre tjänstemän (första effekten) och de S-formade kurvorna visar andelarna inom respektive grupp som gått vidare till teoretiska gymnasieutbildningar vid olika medelbetyg (andra effekten):

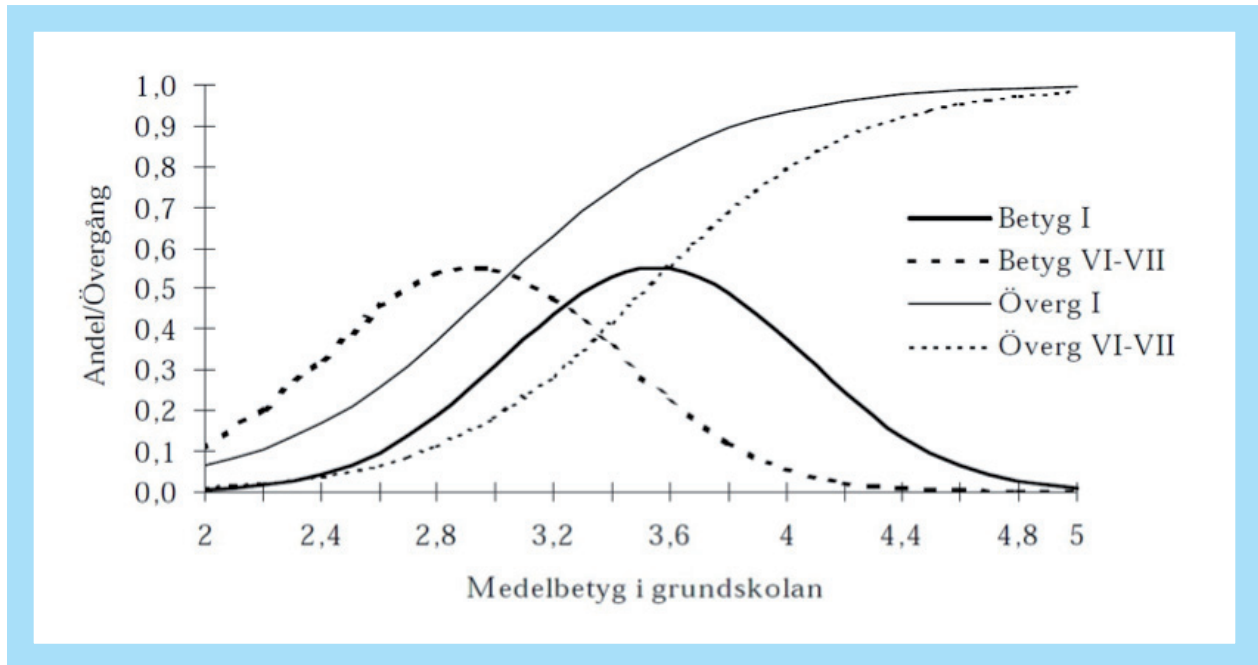
¹ SCB (2012)

² Se Olofsson (2003), Nordström Skans (2009) och Socialstyrelsen (2010) kap 2

³ Se Hall (2009), Björklund et al (2010) samt Fredriksson och Vlachos (2011). Se också Svensson och Stahl (1996), jmf Svensson (2007)

⁴ Arbetsförmedlingen (2012), Olofsson (2003)

Diagram 2: Grundskolebetyg och övergång till teoretisk gymnasieutbildning efter socialgrupstillhörighet

Källa: Eriksson och Jonsson (2002) s.211

Skillnaderna mellan olika elevers resultat har ökat i Sverige sedan 1990-talet, precis som andelen elever som inte fullföljer sin gymnasieutbildning också har ökat.⁶ Detta är ett allvarligt problem ur perspektivet att vissa elever systematiskt löper allt större risk än andra att få svårigheter att senare etablera sig på arbetsmarknaden. Detta får stora effekter på deras fortsatta liv.⁷

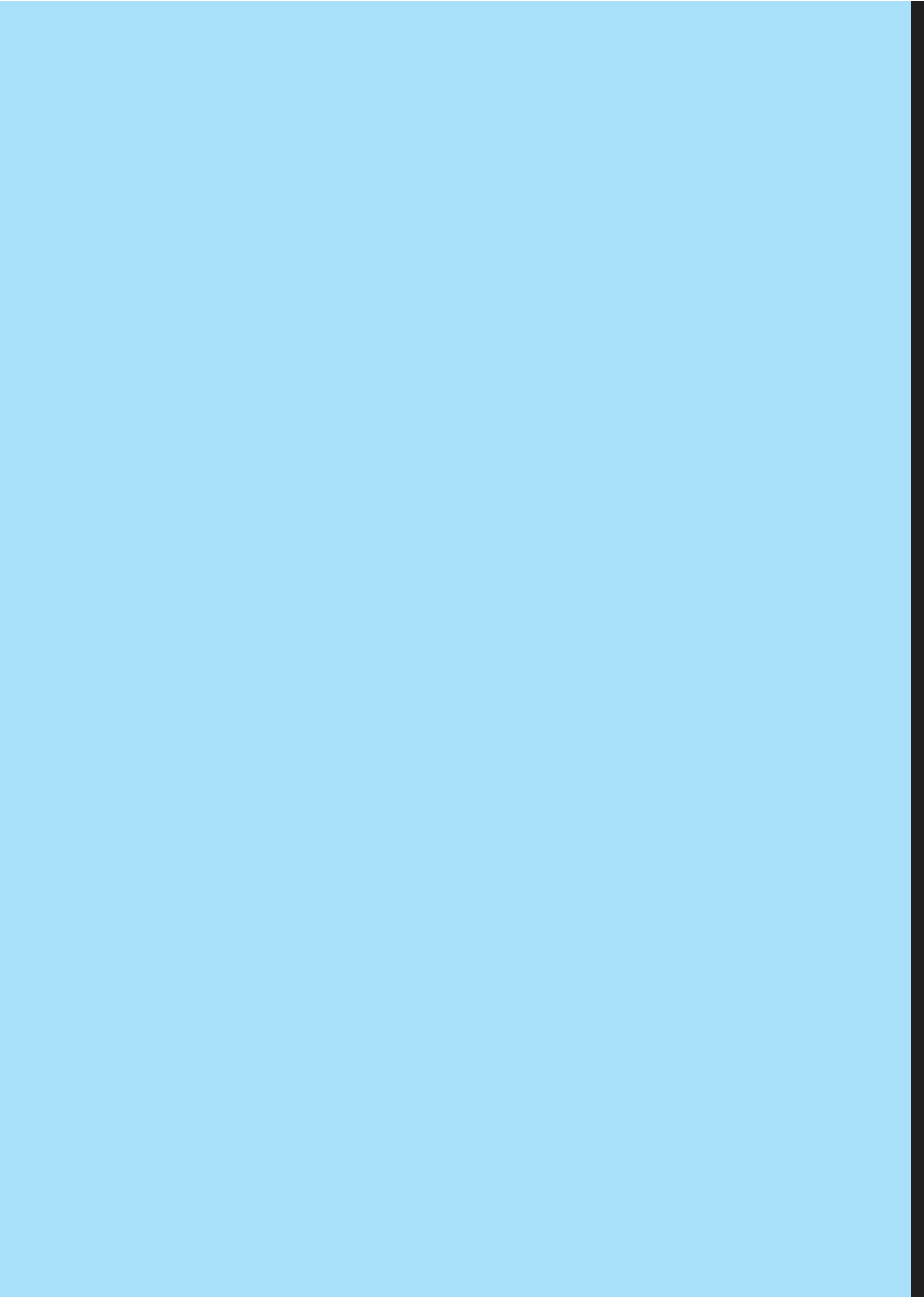
I denna undersökning vill vi teckna en bild av hur skolsystemet ur detta perspektiv ser ut från insidan. Hur tänker olika elevgrupper om sin väg in i gymnasieskolan? Vad vill de uppnå med sina studier, vilka målsättningar har de och hur blev utfallet för samma elever fem år senare? Vilka skillnader föreligger mellan olika elevgrupper? För att undersöka detta har vi ställt frågor till 1000 stycken 24-åringar som lämnade gymnasieskolan för fem år sedan.⁸

⁵ Se Rudolphi (2011), Szulkin (2005), Eriksson och Jonsson (2002), Svensson (2001), Härnqvist (1993)

⁶ Skolverket (2010); (2012), Lärarnas Riksförbund (2010); (2012)

⁷ Se också SKL (2009)

⁸ En utförlig metodbeskrivning ges i slutet av rapporten.

Undersökning

I den kommande resultatredovisningen redovisas resultaten för samtliga 1 003 svarande om inget annat anges. De skillnader som anges mellan olika undergrupper är statistiskt säkerställda på 95 %-nivån om inget annat anges i texten. Enkäten återfinns i sin helhet i bilaga 1.

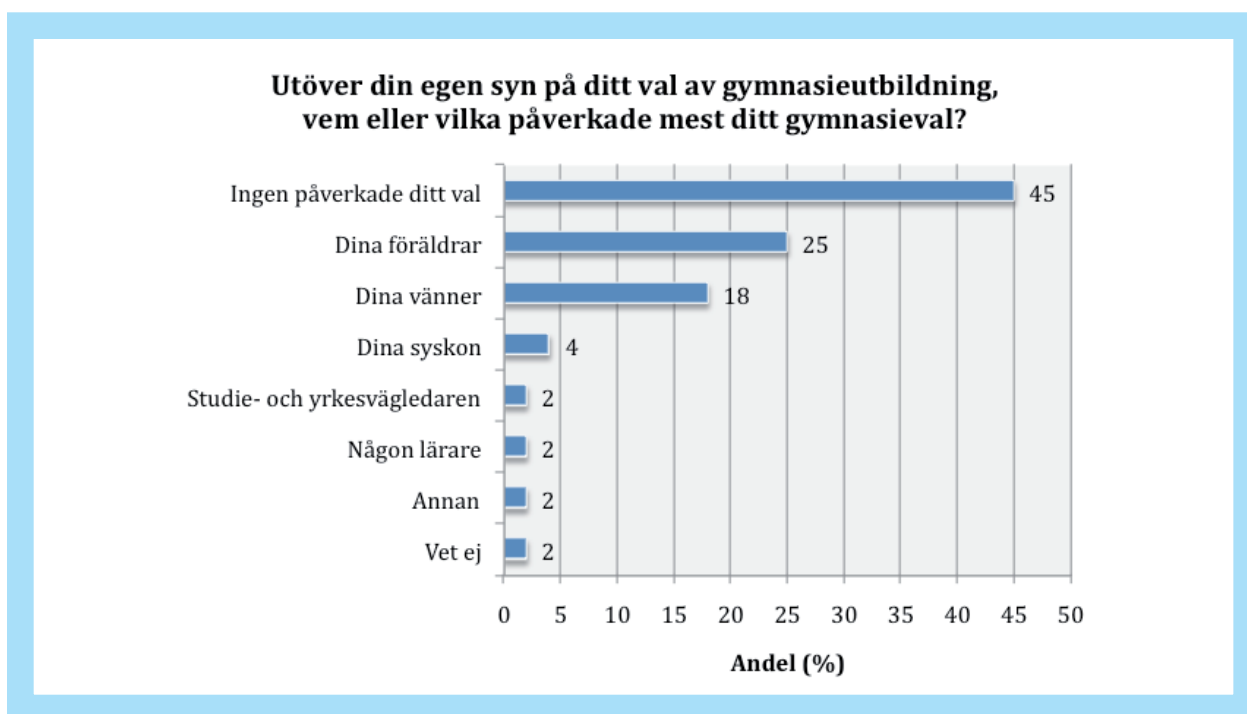
Valet av gymnasieprogram

Inför valet - vad var viktigast?

Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer har i en tidigare undersökning studerat hur gymnasieelever tänker kring sina val av gymnasieprogram. I undersökningen, med 1000 svarande sistaårselever i gymnasieskolan, framgick det tydligt att eleverna antingen utgår från sina egna intressen när de väljer utbildning eller att de utgår från deras målsättningar gällande framtida jobb eller studier. Undersökningen visade att eleverna i stor utsträckning är självständiga i sina val av utbildningar genom att deras val i mycket liten utsträckning tycks påverkas av andra.⁹

Denna bild bekräftas i denna undersökning. Nästan hälften av de svarande uppger att ingen påverkade deras val, och om de påverkats har det varit av deras föräldrar, vänner eller syskon:

Diagram 3: Påverkan på val av gymnasieprogram

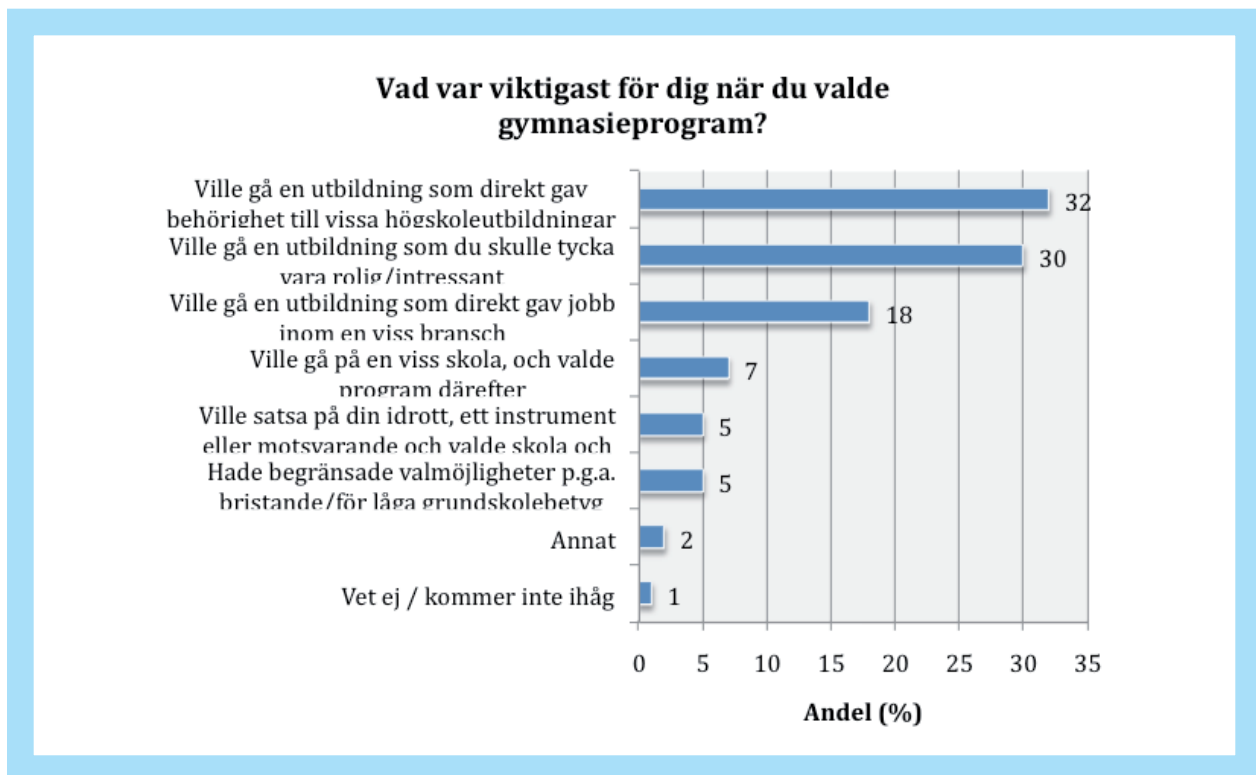

Det är dock en större andel av de svarande som gick studieförberedande program som svarar att vänner hade stor påverkan på deras val (23 procent) än de som gick yrkesprogram (11 procent). De senare svarar i större utsträckning (54 procent) att ingen påverkade deras val jämfört med de tidigare (40 procent).

Likt resultaten från den tidigare undersökningen visar denna undersökning att det som har varit viktigast för de svarande i valet av gymnasieutbildning var att få gå en utbildning som direkt gav behörighet till vissa högskoleutbildningar, att få gå en utbildning som skulle vara rolig och intressant eller att få gå en utbildning som direkt gav jobb inom en viss bransch:

⁹ Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer (2011)

Diagram 4: Vad var viktigast vid valet av gymnasieprogram?

Uppdelat på vilka program personerna har gått framkommer att de som gått yrkesprogram har tyckt att det har varit viktigt att gå ett program som direkt gav jobb i en viss bransch och de som gått studieförberedande program att det har varit viktigt att gå ett program som leder till behörighet till vissa högskoleutbildningar. Detta får också betydelse när eleverna delas upp efter meritvärden från grundskolan. Det är en större andel av de svarande med låga meritvärden som svarar att det var viktigt att utbildningen ledde till jobb inom någon viss bransch och en större andel med höga meritvärden som svarade att det var viktigt att det ledde till behörighet till vissa högskoleutbildningar:

Tabell 1: Vad som var viktigt vid programvalet efter meritvärden i grundskolan

Vilken utbildning...	Totalt (%)	Meritvärde från grundskolan			
		0-160 (A)	161-200 (B)	201-240 (C)	241-320 (D)
... gav behörighet till vissa högskoleutbildningar	32	0	14	29 ¹	55 ²
... gav jobb inom en viss bransch	18	30 ³	24 ³	24 ³	9
... du skulle tycka vara rolig/intressant	30	38	34 ³	37 ³	21

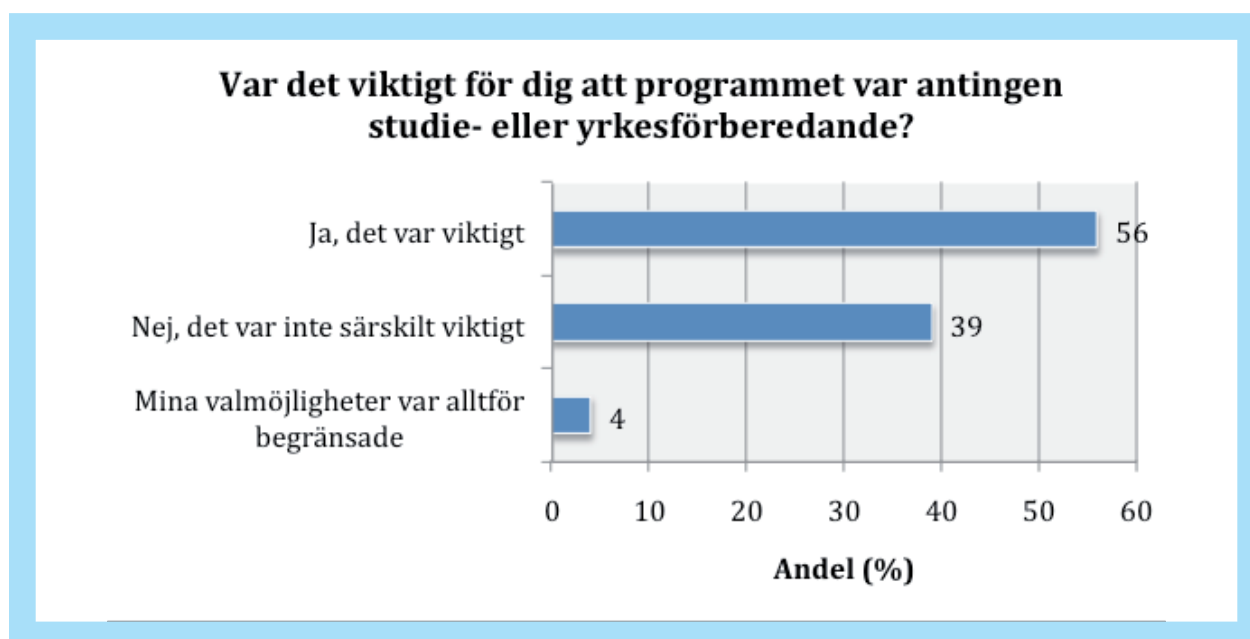
¹Signifikant skiljt mot (B); ²Signifikant skiljt mot (B) och (C); ³Signifikant skiljt mot (D)

Samma mönster gör sig också gällande vid en uppdelning på föräldrarnas utbildningsnivå i och med att undersökningen uppvisar samma tydliga samband mellan föräldrars utbildningsnivå och resultat som tidigare forskning också belagt.¹⁰

Till de elever som svarade att det var viktigt att utbildningen gav jobb inom en viss bransch har frågan också ställts vilken betydelse arbetsmarknadens efterfrågan inom vissa yrken hade för deras utbildningsval. Sex av tio svarar att det hade betydelse och fyra av tio att det inte hade det. Störst betydelse hade det för de med näst lägst betyg (B) (71 procent) och minst betydelse för de med högst betyg (D) (67 procent).

Till frågan om vad som var viktigt i valet har en följdfråga ställts om huruvida det var viktigt att programmet man valde var antingen studieförberedande eller yrkesförberedande:

Diagram 5: Betydelsen av programmets karaktär

En större andel (63 procent) av de som gått yrkesprogram än de som gått studieförberedande program (53 procent) svarade att detta var viktigt. Uppdelat på meritvärden sticker två grupper ut: de som har högst (D) respektive lägst (A) meritvärden från grundskolan. Båda dessa grupper, i signifikant större utsträckning än mittengrupperna (B och C), uppger att det var viktigt att programmet hade den ena eller andra karaktären.

Dessa resultat stärks också av att de som tillhörde mittengrupperna (B och C), i större utsträckning än de med högst meritvärden (D) tidigare i enkäten svarade att de ville gå en utbildning som de skulle tycka vara rolig eller intressant. En försiktig tolkning av dessa resultat skulle alltså kunna vara att det tycks vara av störst betydelse för de med högst respektive lägst meritvärden från grundskolan vilken typ av program man väljer, där de tidigare prioriterar studieförberedande program och de senare yrkesförberedande.

Gruppen med lägst meritvärden (A) är de som i störst utsträckning anger att deras valmöjligheter var alltför begränsade.

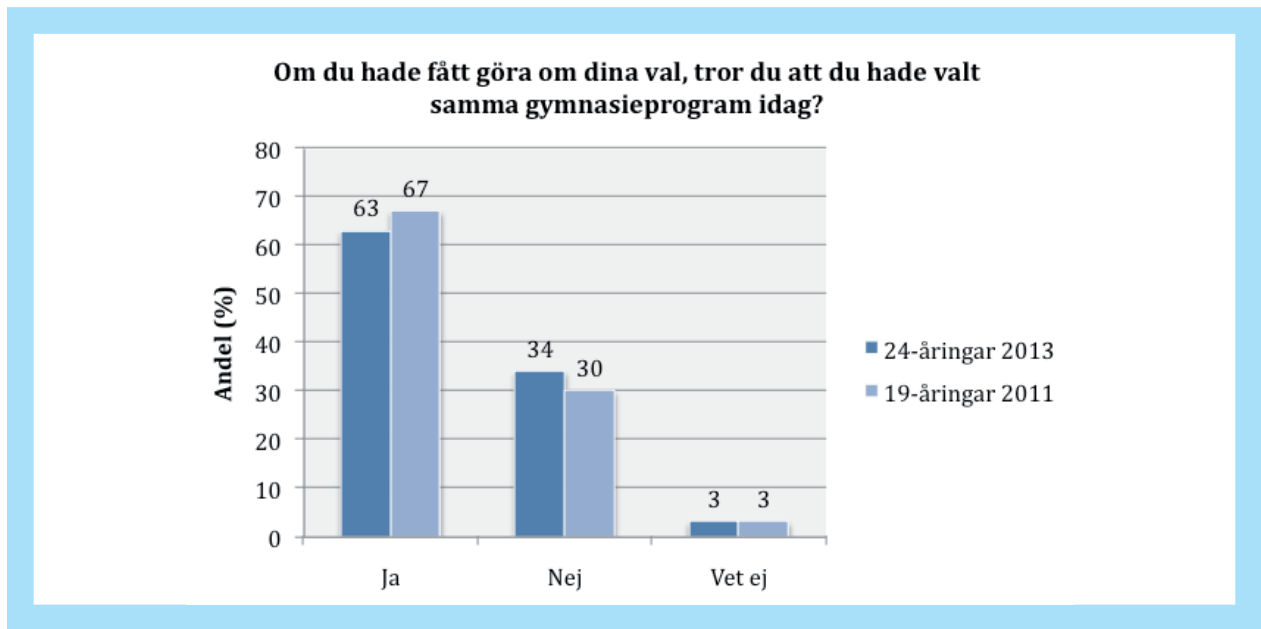
Efter valet - är man nöjd med utbildningen?

I den tidigare undersökningen som Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer genomförde svarade en knapp tredjedel (30 procent) av sistaårseleverna i gymnasieskolan att de skulle ha valt ett annat program än det de läst om de hade fått möjlighet att välja igen. Samma fråga har ställts i denna undersökning och resultatet är identiskt. I diagrammet nedan har svaren från denna undersökning förts samman med resultaten från den förra undersökningen.¹¹ Resultatskillnaden mellan svaren i den tidigare undersökningen och den nu föreliggande har signifikans-testats, men skillnaden är inte statistiskt säkerställd:

¹⁰ Se referenser i föregående avsnitt.

¹¹ Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer (2011)

Diagram 6: Hade man valt samma program igen?

Undersökningen visar således att sex av tio elever är nöjda med sina programval och 4 av 10 missnöjda. Nedbrutet på undergrupper finns det väldigt få signifikanta skillnader. Det finns en skillnad mellan de svarande som hade högst (D) respektive lägst och näst lägst (A och B) meritvärde i grundskolan, där de senare i större utsträckning (48/42 kontra 25 procent) svarade att de inte hade valt samma program. Dessa resultat ligger i linje med en tidigare studie från Lärarnas Riksförbund som visade att elever med låga meritvärden från grundskolan löper mycket större risk för både studieavbrott och programbyten i gymnasieskolan.¹²

Det är också en något större andel svarande som gått yrkesprogram (38 procent) än de som gått studieförberedande (30 procent) som svarar att de skulle ha valt ett annat program.

Det är intressant att notera att det inte finns några nämnvärda skillnader mellan vilka typer av program de svarande skulle ha velat byta till om de hade fått chansen att byta. Andelen elever som gick studieförberedande program men som hade valt ett yrkesprogram och andelen elever som gick yrkesprogram men hade valt ett studieförberedande är likartat:

Tabell 2: Vilket typ av program hade man valt istället?

Vilket program hade du valt istället för det program du gick på gymnasiet?	Andel (%)	Program på gymnasiet	
		Studie-förberedande	Yrkes-förberedande
Studieförberedande	62	62	36
Yrkesförberedande	34	34	51
Vet inte vilket program de hade valt	4	4	11

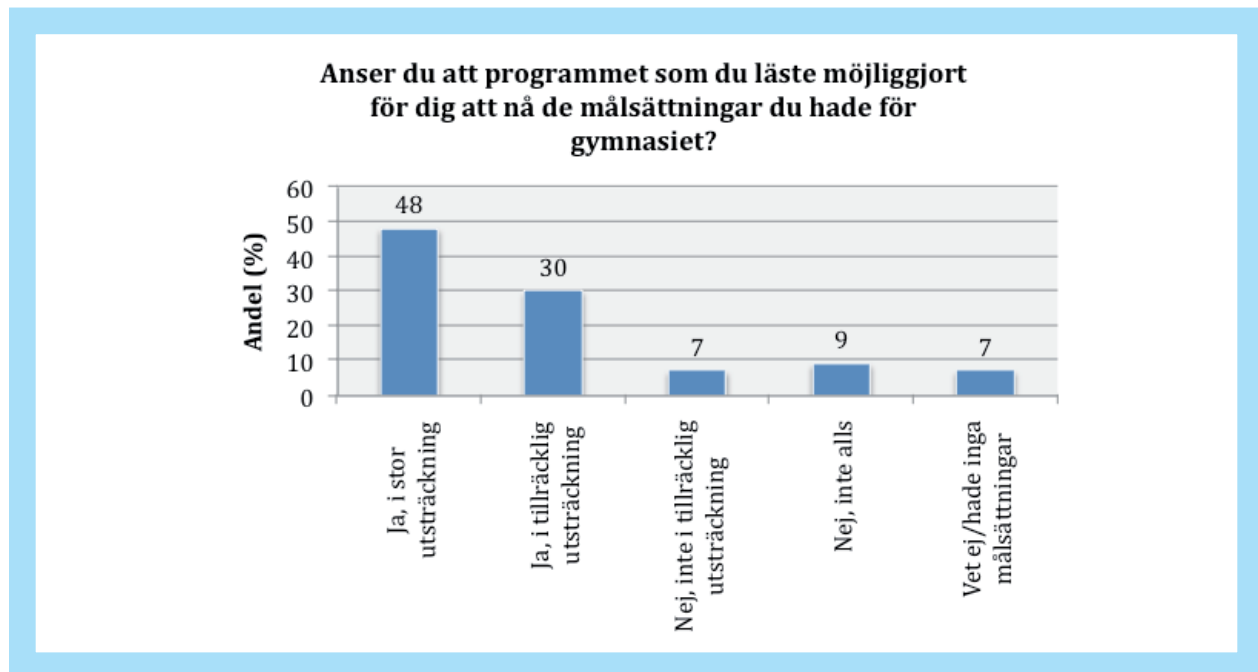
Det kan finnas fler skäl till att elever vill byta program. De studier som gjorts om genomförda programbyten i gymnasieskolan visar bland annat att vanligt förekommande skäl är otrivsel, för hög studietakt, att man tillhör ett underrepresenterat kön eller att programmet inte stämmer överens med förväntningarna.¹³

Alla dessa aspekter har inte kunnat fångats i denna undersökning, men som ett mått på de svarandes preferensstillfredsställelse med sin gymnasieutbildning har de fått ange i vilken utsträckning de anser att programmet de läst möjliggjort för dem att nå sina målsättningar med utbildningen. Resultaten visar att en stor majoritet – nästan åtta av tio svarande – är nöjda med sin utbildning:

¹² Lärarnas Riksförbund (2012)

¹³ Lärarnas Riksförbund (2012), Skolverket (2011)

Diagram 7: Möjliggjorde programmet att målsättningarna med gymnasiet kunde nås?

Det är en förhållandevis liten andel (16 procent) som svarar att programmet inte möjliggjort för dem att nå sina målsättningar med gymnasieskolan. Betydelsen av detta får dock inte underskattas. Undersökningen är baserad på ett riksrepresentativt stickprov på slumpmässigt utvalda personer och har god svarsfrekvens. Detta innebär att resultaten i någon mån är generaliserbara för hela kohorten. Det innebär att av de cirka 143 000 elever som började gymnasieskolan läsåret 2005/06 upplever cirka 23 000 elever att det program de valde inte har möjliggjort för dem att nå målen de hade med sin gymnasieutbildning.

Samma skiljelinjer som framkommit tidigare i undersökningen framkommer även här. Elever med höga meritvärden från grundskolan svarar i större utsträckning än de med låga att programmet de valde har möjliggjort för dem att nå sina målsättningar:

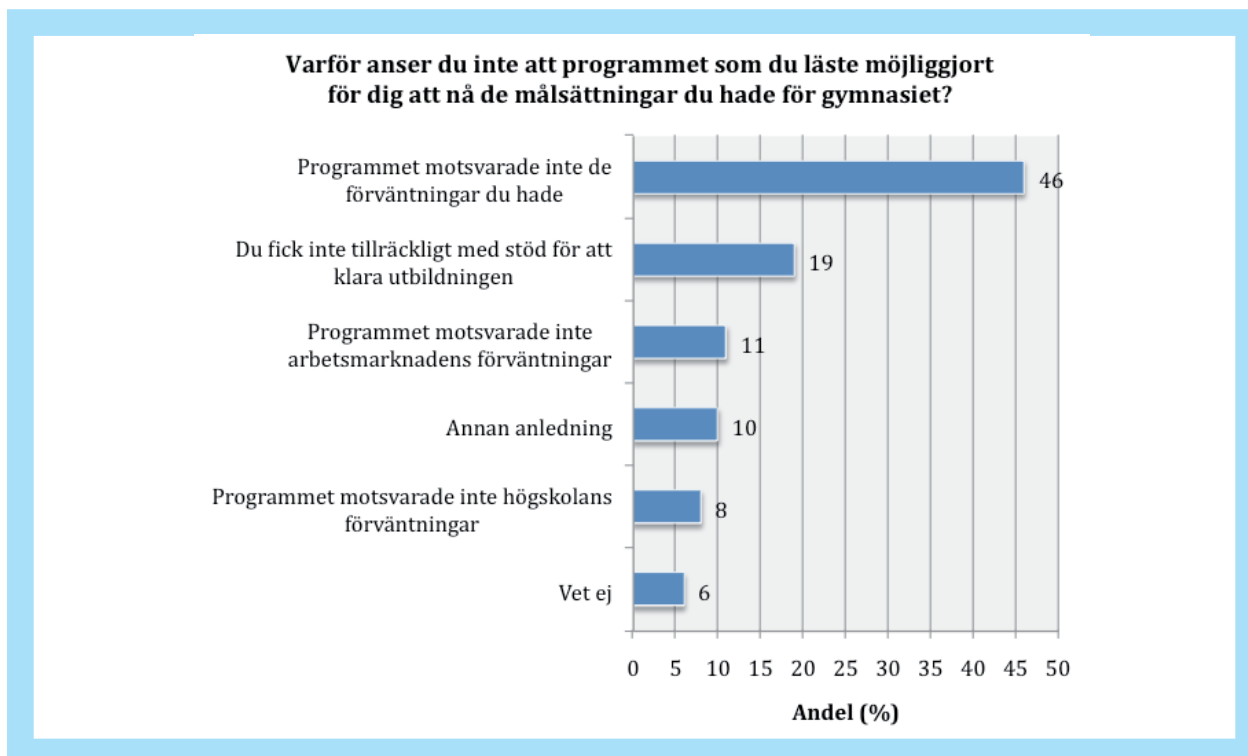
Tabell 3: Möjliggjorde programmet att målsättningarna med gymnasiet kunde nås?

		Meritvärde från grundskolan				
		Totalt (%)	0-160 (A)	161-200 (B)	201-240 (C)	241-320 (D)
<i>Anser du att programmet som du läste har möjliggjort för dig att nå de målsättningar du hade inför gymnasiet?</i>	Ja, i stor utsträckning	48	32	38	38	61 ¹
	Ja, i tillräcklig utsträckning	30	29	25	41 ²	27
	Nej, inte i tillräcklig utsträckning	7	9	8	8	4
	Nej, inte alls	9	27 ³	18 ³	6	5
	Vet ej/hade inga målsättningar	7	4	11	6	4

¹Signifikant skiljt mot (A), (B) och (C); ²Signifikant skiljt mot (B) och (D); ³Signifikant skiljt mot (C) och (D)

De som anser att programmet inte möjliggjort för dem att nå sina målsättningar med gymnasieskolan har fått en följdfråga varför de anser att programmet inte möjliggjort detta. De två vanligaste svaren är att man inte anser att programmet motsvarat de förväntningar man hade samt att man inte fått tillräcklig med stöd för att klara utbildningen:

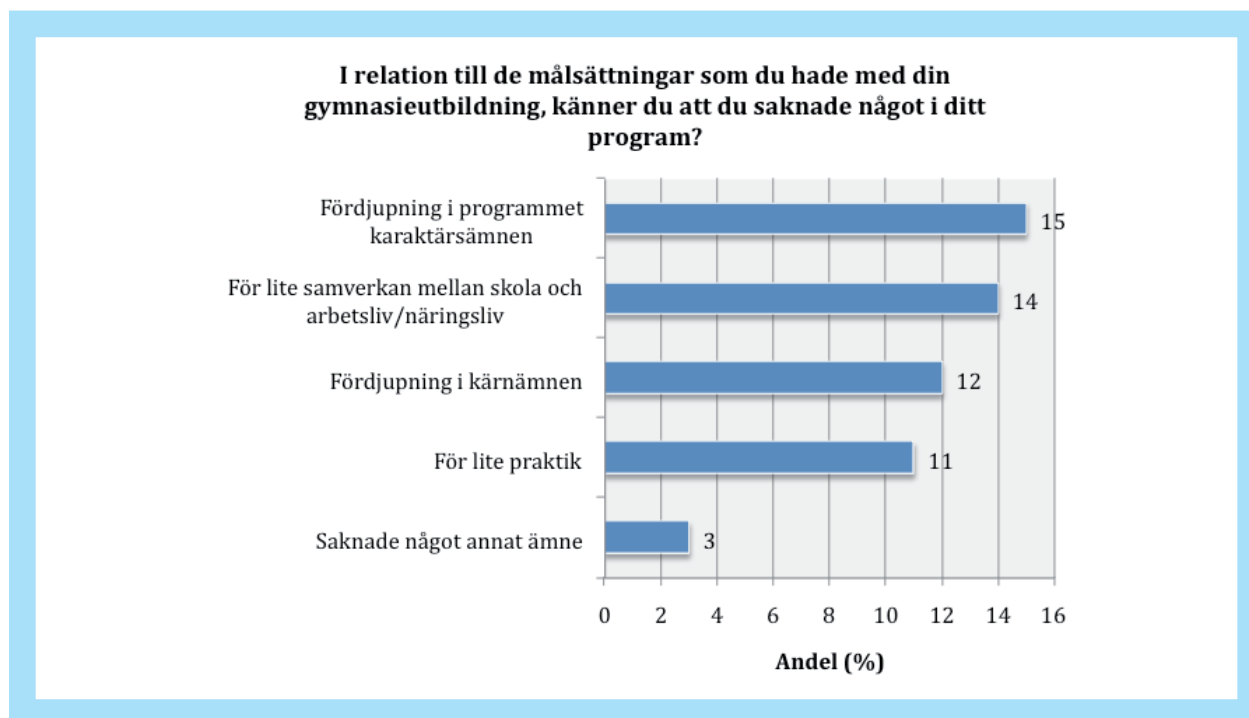
Diagram 8: Varför möjliggjorde inte programmet att målsättningarna kunde nås?

Med anledning av att gruppen svarande med lägst meritvärden från grundskolan är förhållandevis liten till antalet sett går det inte att belägga signifikanta skillnader mellan meritvärdesgrupperna kopplat till denna fråga. Dock visar resultaten på indikationer till tydliga skillnader, främst gällande att inte ha fått tillräckligt med stöd för att klara utbildningen samt "annan anledning". En grupp som skiljer sig markant i en jämförelse är de som är födda utomlands. Nästan hälften av dessa (46 procent) anger att de inte fick tillräckligt med stöd för att klara utbildningen, i jämförelse med 17 procent av de svenskfödda.

En fråga har också ställts om vad man känner att man saknade i programmet i relation till de målsättningar man hade med gymnasieskolan. Svaren fördelar sig enligt följande:

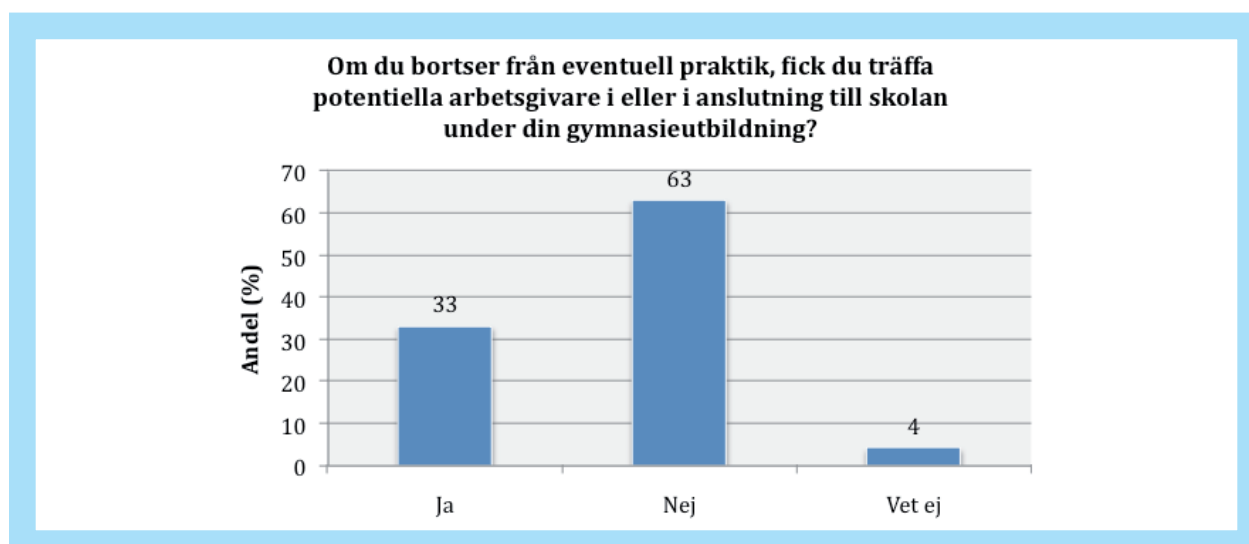
Diagram 9: Vad saknade du i din utbildning i relation till dina målsättningar?

Ett resultat som är intressant att notera är att 20 procent av de som gått yrkesförberedande program svarar att de saknat fördjupning i kärnämnen. Det tycks också finnas en tendens att utlandsfödda i något större utsträckning saknat praktik än svenskfödda, men denna skillnad är inte statistiskt säkerställd.

Vad det gäller samverkan mellan skola och näringsliv svarar 14 procent att det är något de saknat i sin utbildning. I undersökningen har ytterligare ett antal frågor ställts om detta för att undersöka vilka kontakter de svarande haft med näringslivet via skolan. En tredjedel av de svarande uppger att de – utöver eventuell praktik – träffat potentiella arbetsgivare i eller i anslutning till skolan under sin gymnasieutbildning. Två tredjedelar uppger att de inte har det. Vanligast är det bland de som läst yrkesförberedande program där hälften uppger att sådana kontakter förekommit. Intressant nog finns inga skillnader mellan de som gått studieförberedande program och de som gått yrkesförberedande program avseende om de skulle ha velat att dessa kontakter varit fler. Knappa två tredjedelar i respektive grupp svarar att de skulle ha velat träffa fler potentiella arbetsgivare under sin utbildning.

Diagram 10: Träffade du arbetsgivare i utbildningen?

Vad hände efter gymnasiet? Sysselsättningen då och nu

I undersökningen har de svarande först fått ange vad de gjort efter att de lämnade gymnasieskolan. Denna fråga syftar till att ge en bild över vad de fem åren efter gymnasieskolans slut har innehållit. Därefter har de svarande fått ange vilken som har varit deras huvudsakliga sysselsättning och därefter vad som är deras nuvarande.

I svarsalternativen har det inte ingått något svar som handlar om att man ska ut och resa eller jobba utomlands, vilket en förhållandevis stor andel av varje årskull testar under en period. Vår tidigare undersökning, som refererats ovan, visade dock att av de som gick sista året i gymnasieskolan år 2011 svarade 17 procent att de direkt efter gymnasieskolan tänkte resa eller ha tillfälliga jobb utomlands. När de sedan fick frågan vad de trodde att de skulle göra fem år senare svarade endast 3 procent att trodde att de reser eller har tillfälliga jobb utomlands. Ur detta perspektiv, och perspektivet att resande först kräver någon form av inkomst, har sådana svarsalternativ i denna undersökning hänförs till det öppna "annat"-alternativet.

Tabell 4: Sysselsättning efter gymnasiet

Andel (%)	Sysselsättning efter gymnasiet	Huvudsaklig sysselsättning efter gymnasiet	Nuvarande sysselsättning
Varit fast anställd	58	38	37
Varit deltidsanställd	65	19	15
Varit egenföretagare	10	1	2
Varit arbetslös	42	2	4
Varit arbetslös i 100 dagar eller längre i sträck	19	-	-
Läst på KOMVUX	19	1	2
Läst på Folkhögskola	10	2	1
Studerat vid universitet/högskola	51	32	34
Läst annan eftergymnasial utbildning	15	1	2
Varit föräldraledig	7	1	2
Annan sysselsättning	-	2	2

De som varit sysselsatta med arbete

Den största andelen av de som både varit och är fast anställda är de som läst yrkesförberedande program. Sex av tio av de som läst yrkesförberedande program svarar att deras nuvarande sysselsättning är en fast anställning vilket ska jämföras med en fjärdedel av de som läst studieförberedande program.

Att de med lägre meritvärden från grundskolan i större utsträckning valde yrkesförberedande program går igen i dessa resultat då det är signifikant större andelar av de med lägre betyg som både varit och är fast anställda. Det finns dock en skillnad vad gäller deltidsanställningar, där en något större andel av de som läst studieförberedande program uppger att de varit deltidsanställda (detta gäller dock inte som huvudsaklig eller nuvarande sysselsättning). Ett annat intressant resultat gällande meritvärdesgrupperna är att de som hade näst lägst meritvärde i grundskolan (B) (161-200p) är de som i störst utsträckning är egenföretagare fem år efter avslutad gymnasieutbildning. Var tionde svarande i denna grupp uppger att de är egenföretagare just nu, jämfört med ingen eller någon enstaka procent i de andra grupperna. Det ska noteras i detta sammanhang att det inte finns några signifikanta skillnader mellan de som läst yrkesförberedande eller studieförberedande program ur detta hänseende.

Vad det gäller att vara eller ha varit anställd syns betydelsefulla skillnader mellan de som är svenskfödda respektive utlandsfödda. Sex av tio svenskfödda svarar att de varit fast anställda någon gång efter gymnasieskolan, jämfört med endast fyra av tio utlandsfödda. Fyra av tio svenskfödda svarar att fast anställning varit deras huvudsakliga sysselsättning i jämförelse med endast två av tio utlandsfödda. Tre av tio utlandsfödda svarar att deras huvudsakliga sysselsättning varit deltidsarbete i jämförelse med två av tio svenskfödda.

Tabell 5: Andelar (%) vars nuvarande sysselsättning är anställning efter olika faktorer

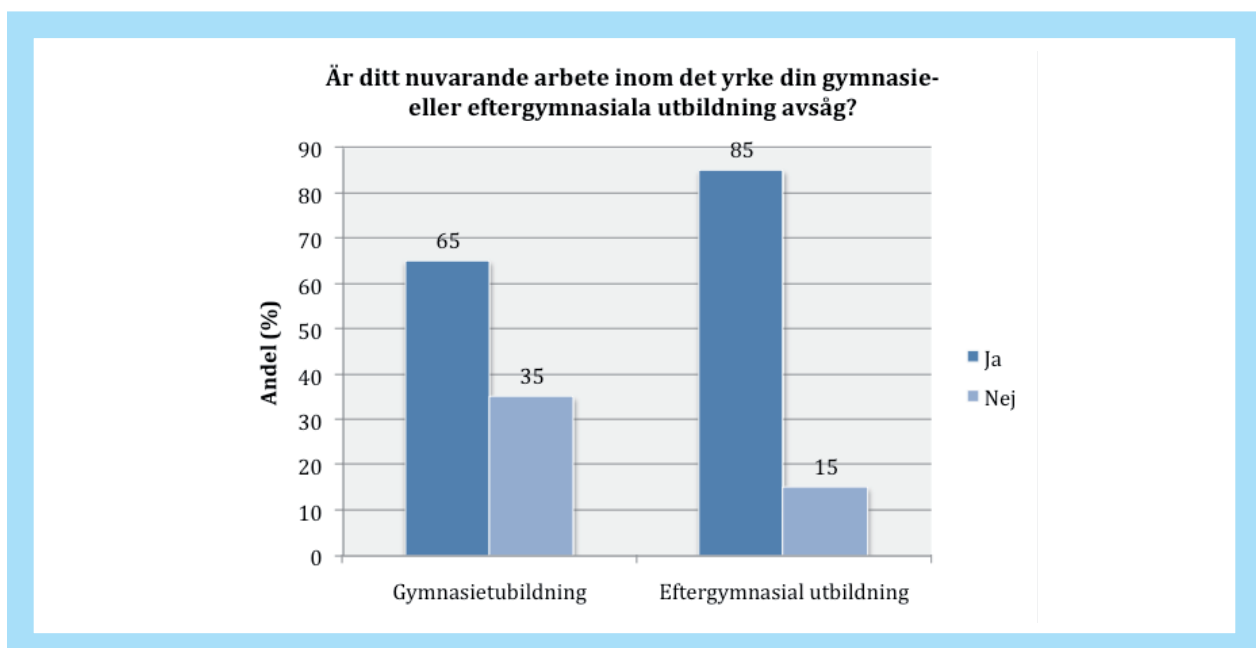
		Fast			
		Andel (%)	anställd	Deltidsanställd	Egenföretagare
Totalt			37	15	2
<i>Meritvärde från grundskolan</i>	(A) 0-160		52 ¹	18	0
	(B) 161-200		58 ¹	11	10 ²
	(C) 201-240		49 ¹	13	1
	(D) 241-320		22	10	2
<i>Härkomst</i>	(E) Född i Sverige		38 ³	15	2
	(F) Född utomlands		23	15	1
<i>Utbildning</i>	(G) Fullbordad gymnasieutbildning		38 ⁴	14	2
	(H) Ofullständig gymnasieutbildning		24	17	0
	(I) Ej påbörjad utbildning		13	39	3
	(J) Yrkesförberedande		57 ⁵	15	2
<i>Programtyp</i>	(K) Studieförberedande		23	14	3

¹Signifikant skiljt mot (D); ²Signifikant skiljt mot (C) och (D); ³Signifikant skiljt mot (F); ⁴Signifikant skiljt mot (I); ⁵Signifikant skiljt mot (K). Notera att vissa av gruppskillnaderna som framstår som stora, men som ändå inte är signifikanta, beror på att grupperna är väldigt små till antalet vilket ökar osäkerheten.

I undersökningen har också en fråga ställts om vilken betydelse familjen (inklusive släkt) har haft för etableringen på arbetsmarknaden. Ett mycket intressant resultat framkommer genom en uppdelning på meritvärden från grundskolan, vilken visar att familjen i störst utsträckning varit viktig för de med lägst meritvärden. Hälften av de med lägst meritvärden uppger att familjen haft stor betydelse, i jämförelse med till exempel var femte av de med högst betyg.

Av de vars nuvarande sysselsättning är en fast anställning svarar två tredjedelar att det är inom ett yrke som deras gymnasieutbildning avsåg. I diagrammet nedan går vi händelserna något i förväg då vi också jämför denna grupp mot den grupp som uppger att de läst någon form av eftergymnasial utbildning, men vars nuvarande sysselsättning också är en fast anställning:

Diagram 11: Är det nuvarande arbetet inom det yrke din gymnasie- eller eftergymnasiala utbildning avsåg?

De som varit arbetslösa

De som läst yrkesförberedande program har varit de som i något större utsträckning haft längre sammanhållna arbetslöshetsperioder någon gång efter gymnasieutbildningen, vilket i sig inte är konstigt i och med att de i större utsträckning stått till arbetsmarknadens förfogande. Var femte svarande som läst ett yrkesförberedande program svarar att de någon gång varit arbetslösa 100 dagar eller längre i sträck i jämförelse med 14 procent av de som läst ett studieförberedande program. Det finns inga signifikanta skillnader mellan grupperna avseende att någon gång under perioden varit arbetslös.

De två bakgrundsfaktorer som tydligast prognostiserar om man någon gång varit kort- eller långtidsarbetslös är meritvärden från grundskolan och härkomst. Dessutom finns tydliga skillnader mellan de som antingen inte påbörjat gymnasiet alls eller de som hoppat av sin utbildning helt i jämförelse med de som fullföljt sin utbildning.

Tabell 6: Arbetslöshet (%) relaterat till olika faktorer

		Andel (%)	Varit arbetslös	Varit arbetslös 100 dagar eller längre i sträck
	Totalt		42	19
<i>Meritvärde från grundskolan</i>	(A) 0-160		73 ¹	37 ²
	(B) 161-200		42	13
	(C) 201-240		45 ³	21
	(D) 241-320		31	10
<i>Härkomst</i>	(E) Född i Sverige		40	17
	(F) Född utomlands		59 ⁴	30 ⁴
<i>Utbildning</i>	(G) Fullbordad gymnasieutbildning		40	17
	(H) Ofullständig gymnasieutbildning		76 ⁵	44 ⁵
	(I) Ej påbörjad utbildning		66 ⁵	48 ⁵

¹Signifikant skiljt mot (B), (C) och (D); ²Signifikant skiljt mot (B) och (D); ³Signifikant skiljt mot (D); ⁴Signifikant skiljt mot (E); ⁵Signifikant skiljt mot (G)

Som framgår av tabell 4 är det få som anger att de i huvudsak varit arbetslösa efter gymnasiet eller att de är arbetslösa nu. De 4 procent som uppger att de för närvarande är arbetslösa kan tyckas lågt i förhållande till de siffror över arbetslösheten som framkommer i den politiska debatten om ungdomsarbetslösheten där siffror runt 25 procent förekommer. Denna skillnad beror dock på SCB:s anpassning av statistikredovisningen till ILO:s regelverk från och med år 2007.¹⁴ Den uppmätta siffran i denna undersökning ska snarare förstås som det internationella måttet NEET (not in employment, education or training) vilket för år 2011 låg på 7,5 procent för Sveriges del vilket då var lågt i en europeisk jämförelse.¹⁵

De som studerat vidare

De som läst studieförberedande program är de som i störst utsträckning någon gång studerat vidare efter gymnasieskolan, haft det som sin huvudsakliga sysselsättning och som också har det som sin nuvarande sysselsättning. Hälften av de som läst ett studieförberedande program uppger att högskole- eller universitetsstudier har varit deras huvudsakliga sysselsättning efter gymnasiet, till skillnad mot endast 9 procent av de som läst yrkesförberedande program.

Ett intressant resultat är att en dubbelt så stor andel av de som läst ett yrkesförberedande program och därefter fortsatt till högskoleutbildning uppgett att de varit helt säkra på sitt val av högskoleutbildning. Dessa är dock färre till antalet än de som gått vidare från de studieförberedande programmen, men av dessa uppger endast 36 procent att de var helt säkra på sitt val av utbildning. Av de som gått vidare från yrkesförberedande program uppger dock 36 procent att de hellre hade arbetat än att studera om de fått den möjligheten. Motsvarande andel bland de som gått vidare från studieförberedande program är 18 procent.

¹⁴ Se SCB (2013 a)

¹⁵ Se SCB (2013 b)

De som hade högst meritvärden i grundskolan är de som i störst utsträckning studerat vidare efter gymnasiet. I undersökningen har inga uppgifter om gymnasieresultat samlats in, men den största andelen av de som presterade väl i grundskolan har sannolikt också gjort det i gymnasieskolan. Sambandet mellan grundskolebetygen och benägenheten att studera vidare tycks starkt nog för ett sådant antagande.

De som i störst utsträckning uppger att de för närvarande studerar på Komvux är de som påbörjade gymnasiesstudier men som inte fullföljde dem.

Till skillnad från resultaten gällande arbetande och arbetslösa finns inga skillnader i andelen som studerar vid universitet eller högskola uppdelat efter härkomst. Ungefär en tredjedel av vardera grupp har studier vid universitet eller högskola som sin nuvarande sysselsättning.

Av de som inom ramen för de fem åren mellan gymnasieskolans slut och denna undersöknings genomförande hunnit genomföra en eftergymnasial utbildning (både högskoleutbildning och annan eftergymnasial) och som därefter fått fast anställning uppger 85 procent att det är inom det yrke utbildningen avsåg (se diagram 10 ovan).

I följande tabell sammanfattas några av de centrala resultaten:

Tabell 7: Andelar (%) vars nuvarande sysselsättning är studier efter olika faktorer

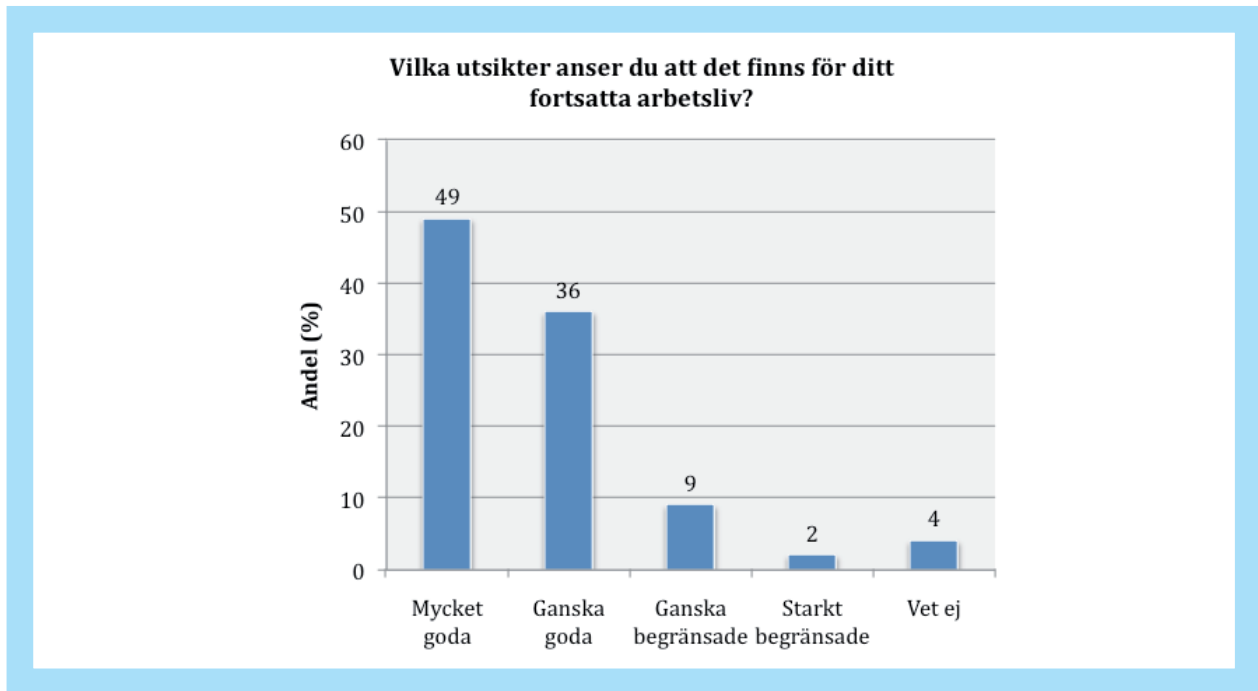
		Andel (%)	Universitet/ högskola	Annan eftergymnasial	Komvux	Folkhögskola
Totalt			34	2	2	1
<i>Meritvärde från grundskolan</i>	(A) 0-160		23	0	0	3
	(B) 161-200		11	0	4 ¹	0
	(C) 201-240		25 ²	4	0	0
	(D) 241-320		57 ³	2	0	1
<i>Härkomst</i>	(E) Född i Sverige		34	2	2	1
	(F) Född utomlands		31	3	2	1
<i>Utbildning</i>	(G) Fullbordad gymnasieutbildning		36 ⁴	2	1	1
	(H) Ofullständig gymnasieutbildning		2	2	20 ⁵	2
	(I) Ej påbörjad utbildning		13	0	3	0
<i>Programtyp</i>	(J) Yrkesförberedande		13	2	4 ⁶	1
	(K) Studieförberedande		50 ⁷	3	1	1

¹Signifikant skiljt mot (D); ²Signifikant skiljt mot (B); ³Signifikant skiljt mot (A), (B) och (C); ⁴Signifikant skiljt mot (I); ⁵Signifikant skiljt mot (G); ⁶Signifikant skiljt mot (K); ⁷Signifikant skiljt mot (J). Notera att vissa av gruppskillnaderna som framstår som stora, men som ändå inte är signifikanta, beror på att grupperna är väldigt små till antalet vilket ökar osäkerheten.

Framtidsutsikter

Avslutningsvis har de svarande fått svara på frågor om hur de ser på sina framtidsutsikter. En så stor andel som 85 procent av de svarande uppger att deras utsikter ser goda eller mycket goda ut:

Diagram 12: Utsikter för det fortsatta arbetslivet

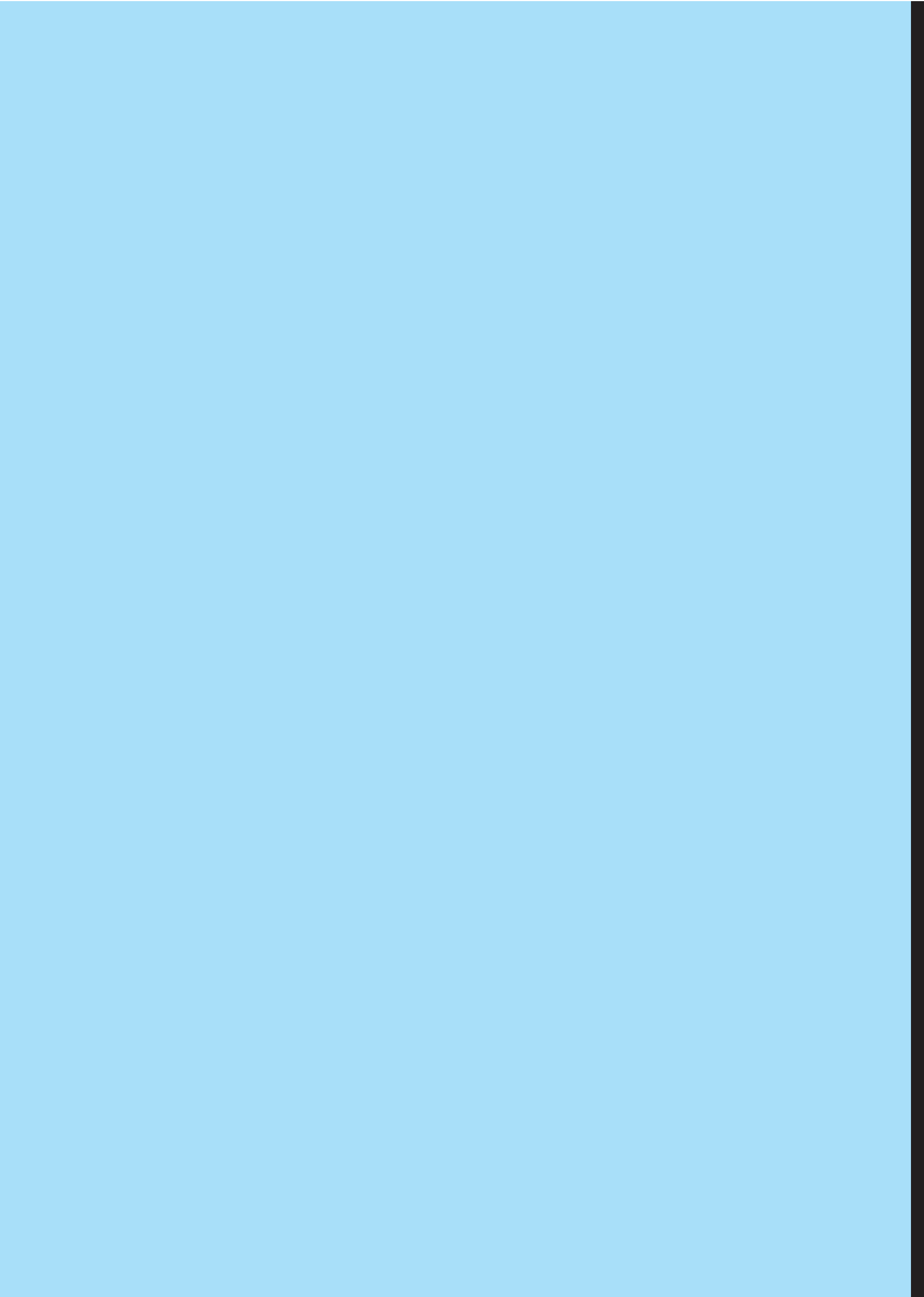
Ungefär var tionde svarande uppger att utsikterna är ganska eller starkt begränsade. Bland dessa återfinns bland annat en större andel av de med lägre meritvärden från grundskolan, de som är arbetslösa, de som läser på Komvux samt de som gått program de inte anser har möjliggjort för dem att nå sina målsättningar med utbildningen.

Det finns också slående skillnader mellan de med svensk härkomst och de med utländsk härkomst:

Tabell 8: Utsikter för det fortsatta arbetslivet efter härkomst

	Andel (%)	Härkomst	
		Svenskfödd	Utrikesfödd
Vilka utsikter anser du att det finns för ditt fortsatta arbetsliv?	Mycket goda	52 ¹	20
	Ganska goda	35	48 ²
	Ganska begränsade	8	19 ²
	Starkt begränsade	2	6 ²
	Vet ej	4	7

¹Signifikant skiljt mot utrikesfödda; ²Signifikant skiljt mot svenskfödda

Metodbeskrivning

Urval, bortfall och svarsfrekvens

Undersökningens målgrupp har varit personer som är födda 1989 och därmed är 23-24 år. Denna kohort lämnade grundskolans nionde årskurs vårterminen 2005 och började därefter gymnasieskolan. De som fullföljt sin gymnasieutbildning inom tre år avslutade därmed sin gymnasieutbildning vårterminen 2008.

Ur ett riksrepresentativt register över kohorten har ett slumpmässigt urval om 1400 personer dragits. All data är insamlad via telefonintervjuer. Datainsamlingen skedde 4 maj – 30 maj 2013. Totalt har 1003 personer inom målgruppen intervjuats vilket ger en svarsfrekvens om 72 procent. Antal svar fördelar sig enligt följande:

Tabell 9: Antal svarande efter bakgrundsvariabler

		Antal svar
Kön	Kvinnor	492
	Män	511
	Totalt	1003
Program	Studieförberedande	558
	Yrkesförberedande	387
	Totalt	1003
Meritvärde, grundskola	0-160	60
	161-200	142
	201-240	224
	241-320	305
	Vill ej uppge/vet ej	272
	Totalt	1003
Har någon av föräldrarna universitets- eller högskoleutbildning?	Ja	563
	Nej	428
	Vill ej uppge/vet ej	12
Totalt	1003	
Härkomst	Svenskfödd	891
	Utrikesfödd	100
	Vill ej uppge	12
	Totalt	1003

Statistiskt säkerställda skillnader

Samtliga skillnader mellan olika undergrupper har signifikantstestats. Alla skillnader mellan olika undergrupper som nämns i undersökningen är statistiskt säkerställda på 95 %-nivån, om inget annat anges i texten. Att en statistiskt säkerställd skillnad föreligger innebär att den uppmätta skillnaden med 95 % säkerhet inte beror på slumpen, utan på faktiska skillnader mellan de undersökta populationerna.

Referenser

- Arbetsförmedlingen. (2012). Arbetsförmedlingens åiterrapportering 2012. 17f Ungdomar. Stockholm: Arbetsförmedlingen.
- Björklund, Anders et al. (2010). Den svenska utbildningspolitikens arbetsmarknadseffekter: vad säger forskningen? Rapport 2010:13. Uppsala: IFAU.
- Eriksson, Robert och Jonsson, Jan O. (2002). "Varför består den sociala snedrekryteringen?" i Pedagogisk forskning i Sverige (7) nr 4 s.210-217.
- Fredriksson, Peter och Vlachos, Jonas. (2011). Reformen och resultat: Kommer regeringens utbildningsreformer att ha någon betydelse? Rapport till Finanspolitiska rådet 2011/3. Stockholm: Finanspolitiska rådet.
- Hall, Caroline. (2009). Förlängningen av yrkesutbildningarna på gymnasiet: effekter på utbildningsavhopp, utbildningsnivå och inkomster. Rapport 2009:7. Uppsala: IFAU.
- Härnqvist, Kjell. (1993). Den sociala selektionen till gymnasieskola och högskola. Analyser i den longitudinella databasen UGU 67. Rapport 1993:10. Göteborg: Institutionen för pedagogik.
- Lärarnas Riksförbund. (2010). Rika barn lära bäst? Om klyftorna i den svenska skolan. Stockholm: Lärarnas Riksförbund.
- Lärarnas Riksförbund. (2012). Effekter av vägledning. Stockholm: Lärarnas Riksförbund.
- Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer.¹⁶ (2011). På spaning efter framtidens skola. Stockholm: Lärarnas Riksförbund.
- Nordström Skans, Oskar. (2009). Varför är den svenska ungdomsarbetslösheten så hög? Rapport till Finanspolitiska rådet 2009/6. Stockholm: Finanspolitiska rådet.
- Olofsson, Jonas. (2003). Grundläggande yrkesutbildning och övergången skola-arbetsliv. En jämförelse mellan olika utbildningsmodeller. Rapport 2003:8. Uppsala: IFAU.
- Rudolphi, Frida. (2011). Inequality in Educational Outcomes. How aspirations, performance, and choice shape school careers in Sweden. (diss.) Stockholm: Stockholms universitet.
- SCB. (2012). Sysselsättningen 2030. Kan dagens försörjningsbörda bibehållas? Temarapport 2012:4. Stockholm: SCB.
- SCB. (2013 a). Ungdomsarbetslöshet – jämförbarhet i statistiken mellan ett antal europeiska länder. Stockholm: SCB.
- SCB. (2013 b). Ungdomars arbetsmarknadssituation – en europeisk jämförelse. Statistiska meddelanden. AM 110 SM 1301. Stockholm: SCB.
- Skolverket. (2010). Vad påverkar resultaten i svensk grundskola? Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2011). Gymnasieelevers byten av program och skolor. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2012). Likvärdig utbildning i svensk grundskola? En kvantitativ analys av likvärdighet över tid. Rapport 374. Stockholm: Skolverket.
- Socialstyrelsen. (2010). Social rapport 2010. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Szulkin, Ryszard. (2005). "Hur stora är chanserna till en utbildningskarriär?" i Molander, Per och Stigmark, Kerstin (red). (2005). Självstyrelse, likvärdighet, effektivitet. Målkonflikter i den offentliga sektorn. Riksbankens jubileumsfond. Möklinta: Gidlunds förlag.
- Svensson, Allan och Stahl, Per-Arne. (1996). Framgång och misslyckanden i gymnasieskolan. En uppföljning av en årskull elever. Göteborg: Institutionen för pedagogik.
- Svensson, Allan. (2001). "Består den sociala snedrekryteringen? Elevernas val av gymnasieprogram hösten 1998" i Pedagogisk forskning i Sverige (6) nr 3 s.161-172.
- Svensson, Allan. (2007). "Dagens gymnasieskola – bättre än sitt rykte?" i Pedagogisk forskning i Sverige (12) nr 4 s.301-323.
- Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) (2009). Födda 1981: 95-27-13. Stockholm: SKL.

¹⁶ Sveriges Elevkårer hette då Sveriges elevråds centralorganisation (SECO).

Bilaga 1 – Enkät

Inledande frågor

- 1) **Har du gått gymnasiet?**
 - 1) Ja
 - 2) Ja, men jag avslutade aldrig
 - 3) Nej – Om ”nej”, gå till fråga 19

- 2) **Vilket gymnasieprogram gick du?**
 - 1) Barn- och fritidsprogrammet (x)
 - 2) Byggprogrammet (x)
 - 3) Elprogrammet (x)
 - 4) Energiprogrammet (x)
 - 5) Estetiska programmet
 - 6) Fordonsprogrammet (x)
 - 7) Handels- och administrationsprogrammet (x)
 - 8) Hantverksprogrammet (x)
 - 9) Hotell- och restaurangprogrammet (x)
 - 10) Industriprogrammet (x)
 - 11) Livsmedelsprogrammet (x)
 - 12) Medieprogrammet (x)
 - 13) Naturbruksprogrammet (x)
 - 14) Omvårdnadsprogrammet (x)
 - 15) International Baccalaureate
 - 16) Naturvetenskapsprogrammet
 - 17) Samhällsvetenskapsprogrammet
 - 18) Teknikprogrammet
 - 19) Individuella programmet – Om ”Individuella programmet”, gå till fråga 4
 - 20) Annat program: _____

- 3) **Började du på det individuella programmet efter grundskolan?**
 - 1) Ja
 - 2) Nej

Gymnasievalet och målsättningar (till personer som gått gymnasiet)

Fråga 3-18 besvaras endast av de personer som gått på gymnasiet.

- 4) **Vad var viktigast för dig när du valde gymnasieprogram?**
 - 1) Du ville gå en utbildning som direkt gav jobb inom en viss bransch
 - 2) Du ville gå en utbildning som direkt gav behörighet till vissa högskoleutbildningar
 - 3) Du ville gå en utbildning som du skulle tycka vara rolig/intressant
 - 4) Du ville gå på en viss skola, och valde program därefter
 - 5) Du ville satsa på din idrott, ett instrument eller motsvarande och valde skola och program därefter
 - 6) Du hade begränsade valmöjligheter p.g.a. bristande/för låga grundskolebetyg
 - 7) Annat: _____
 - 8) Vet ej / kommer inte ihåg

- 5) **Om svarsalternativ 1 i fråga 4:
Hade arbetsmarknadens efterfrågan inom vissa yrken betydelse för ditt val?**
 - 1) Ja
 - 2) Nej

- 6) Om svarsalternativ 3-6 i fråga 4:
Var det viktigt för dig att programmet var antingen studieförberedande eller yrkesförberedande?
 1) Ja, det var viktigt
 2) Nej, det var inte särskilt viktigt
 3) Mina valmöjligheter var alltför begränsade
- 7) **Utöver din egen syn på ditt val av gymnasieutbildning, vem eller vilka påverkade mest ditt gymnasieval?**
 1) Dina föräldrar
 2) Dina syskon
 3) Dina vänner
 4) Studie- och yrkesvägledaren
 5) Någon lärare
 6) Annan
 7) Ingen påverkade ditt val
 8) Vet ej
- 8) **Utifrån de målsättningar du hade med din gymnasieutbildning i sin helhet, anser du att programmet har möjliggjort för dig att nå dessa?**
 1) Ja, i stor utsträckning – Om ”ja”, gå till fråga 11
 2) Ja, i tillräcklig utsträckning – Om ”ja”, gå till fråga 11
 3) Nej, inte i tillräcklig utsträckning
 4) Nej, inte alls
 5) Vet ej/hade inga målsättningar – Om ”vet ej”, gå till fråga 11
- 9) Om svarsalternativ 3 eller 4 i fråga 8:
Varför anser du att din gymnasieutbildning inte har möjliggjort att nå din målsättning med utbildningen? (flerval)
 1) Programmet motsvarade inte de förväntningar du hade
 2) Programmet motsvarade inte arbetsmarknadens förväntningar
 3) Programmet motsvarade inte högskolans förväntningar
 4) Du fick inte tillräckligt med stöd för att klara utbildningen
 5) Annan anledning
 6) Vet ej
- 10) Om svarsalternativ 3 eller 4 i fråga 8:
I relation till de målsättningar du hade med din gymnasieutbildning, känner du att du saknade något i ditt program? (flerval)
 1) Fördjupning i kärnämnen
 2) Fördjupning i programmet karaktärsämnen
 3) Saknade något annat ämne: _____
 4) För lite praktik
 5) Inget av ovanstående
 6) För lite samverkan mellan skola och arbetsliv/näringsliv
- 11) **Om du hade fått göra om dina val, tror du att du hade valt samma gymnasieprogram idag?**
 1) Ja – Om ”ja”, gå till fråga 13
 2) Nej
 3) Vet ej – Om ”vet ej”, gå till fråga 13
- 12) Om svarsalternativ 2 i fråga 11:
Vilket program hade du valt istället?
 1) Barn- och fritidsprogrammet (x)
 2) Byggprogrammet (x)
 3) Elprogrammet (x)
 4) Energiprogrammet (x)
 5) Estetiska programmet
 6) Fordonsprogrammet (x)

- 7) Handels- och administrationsprogrammet (x)
 - 8) Hantverksprogrammet (x)
 - 9) Hotell- och restaurangprogrammet (x)
 - 10) Industriprogrammet (x)
 - 11) Livsmedelsprogrammet (x)
 - 12) Medieprogrammet (x)
 - 13) Naturbruksprogrammet (x)
 - 14) Omvårdnadsprogrammet (x)
 - 15) International Baccalaureate
 - 16) Naturvetenskapsprogrammet
 - 17) Samhällsvetenskapsprogrammet
 - 18) Teknikprogrammet
 - 19) Individuella programmet
 - 20) Annat program: _____
 - 21) Vet inte vilket program jag valt
 - 22) Hade inte gått gymnasiet alls
- 13) Vad anser du först och främst bör få avgöra hur många platser olika gymnasieprogram har i landet?
- 1) Elevernas intressen/val
 - 2) Samhällets behov
 - 3) Näringslivets behov
 - 4) Något annat: _____
 - 9) Vet ej

Sysselsättningsfrågor (till personer som har gått gymnasiet)

- 14) Ställs till personer som gått gymnasiet enligt fråga 1:
Vad har du haft för sysselsättning efter gymnasiet? (flerval)
- Ja Nej
- a) Varit fast anställd (tillsvidare)?
 - b) Varit deltidsanställd?
 - c) Varit arbetslös?
 - d) (om "ja" i 14c) Varit arbetslös i 100 dagar eller längre i sträck?
 - e) Läst på KOMVUX
 - f) Läst på Folkhögskola
 - g) Studerat vid universitet/högskola?
 - h) Läst annan eftergymnasial utbildning (Yrkeshögskola mm)?
 - i) Varit föräldraledig?
 - j) Varit egenföretagare
- 15) Ställs till personer som gått gymnasiet enligt fråga 1:
Vilken har varit din huvudsakliga sysselsättning efter gymnasiet?
- 1) Varit fast anställd (tillsvidare)
 - 2) Varit deltidsanställd
 - 3) Varit arbetslös
 - 4) Läst på KOMVUX
 - 5) Läst på Folkhögskola
 - 6) Studerat vid universitet/högskola
 - 7) Läst annan eftergymnasial utbildning (YH mm)
 - 8) Varit föräldraledig
 - 9) Annan sysselsättning
 - 10) Varit egenföretagare
- 16) Ställs till personer som gått gymnasiet enligt fråga 1 + svarsalternativ 6 i fråga 15:
Vad har du huvudsakligen studerat på universitet/högskola?
- 1) Beteendevetenskaplig utbildning
 - 2) Ekonomiutbildning
 - 3) Förskolläraryt utbildning

- 4) Ingenjörutbildning
 - 5) Juristutbildning
 - 6) Läkarutbildning
 - 7) Lärarutbildning
 - 8) Medie- och kommunikationsutbildning
 - 9) Psykologutbildning
 - 10) Sjuksköterskeutbildning
 - 11) Socionomutbildning
 - 12) Statsvetenskaplig utbildning
 - 13) Naturvetenskaplig utbildning (inkl. natur/skogsbruk mm)
 - 14) Annan utbildning: _____
 - 15) Fristående kurs
- 17) Ställs till personer som gått gymnasiet enligt fråga 1 + svarsalternativ 6 i fråga 15:
Hur säker på ditt val av utbildning var du innan du sökte högskoleutbildningen?
- 1) Helt säker
 - 2) Ganska säker
 - 3) Ganska osäker
 - 4) Inte alls säker
 - 5) Vet ej
- 18) Ställs till personer som gått gymnasiet enligt fråga 1 + svarade "ja" på fråga 14g:
Om du hade fått den möjligheten, hade du hellre jobbat än studerat?
- 1) Ja
 - 2) Nej

Allmän fråga (till personer som inte gått gymnasiet)

Fråga 19 besvaras endast av de personer som gått på gymnasiet.

- 19) Vad anser du först och främst bör få avgöra hur många platser olika gymnasieprogram har i landet?
- 1) Elevernas intressen/val
 - 2) Samhällets behov
 - 3) Näringslivets behov
 - 4) Något annat: _____
 - 9) Vet ej

Sysselsättningsfrågor (till personer som inte gått gymnasiet)

Fråga 20-21 besvaras endast av de personer som gått på gymnasiet.

- 20) Ställs till personer som inte gått gymnasiet enligt fråga 1:
Vad har du haft för sysselsättning efter grundskolan?

Ja Nej

- a) Varit fast anställd (tillsvidare)?
 - b) Varit deltidsanställd?
 - c) Varit arbetslös?
 - d) (om "ja" i 20c) Varit arbetslös i 100 dagar eller längre i sträck?
 - e) Läst på KOMVUX?
 - f) Läst på Folkhögskola
 - g) Varit föräldraledig?
 - h) Varit egenföretagare
- 21) Ställs till personer som inte gått gymnasiet enligt fråga 1:
Vilken har varit din huvudsakliga sysselsättning efter grundskolan?
- 1) Varit fast anställd (tillsvidare)
 - 2) Varit deltidsanställd
 - 3) Varit arbetslös

- 4) Läst på KOMVUX
- 5) Läst på Folkhögskola
- 6) Studerat vid universitet/högskola
- 7) Läst annan eftergymnasial utbildning (YH mm)
- 8) Varit föräldraledig
- 9) Annan
- 10) Varit egenföretagare

Sysselsättningsfrågor (till samtliga personer)

- 22) Vilken är din nuvarande sysselsättning?
- 1) Är fast anställd (tillsvidare)
 - 2) Är deltidsanställd
 - 3) Är arbetslös
 - 4) Läser på KOMVUX
 - 5) Läser på Folkhögskola
 - 6) Studerar vid universitet/högskola
 - 7) Läser annan eftergymnasial utbildning (YH mm)
 - 8) Är föräldraledig
 - 9) Annan sysselsättning

Sysselsättningsfrågor (till personer som har gått gymnasiet)

- 23) Om svarsalternativ 1 eller 2 i fråga 22 + gick yrkesprogram enligt fråga 2:
Är ditt nuvarande arbete inom det yrke din gymnasieutbildning avsåg?
- 1) Ja
 - 2) Nej
- 24) Om svarsalternativ 1 eller 2 i fråga 22 + "läst annan eftergymnasial utbildning" i fråga 14 eller 15 eller "studerat på universitet/högskola" i fråga 15:
Är ditt nuvarande arbete inom det yrke din eftergymnasiala utbildning eller högskoleutbildning avsåg?
- 1) Ja
 - 2) Nej

Avslutande frågor

- 25) Om "fast anställd" enligt fråga 14-15 eller fråga 20-22:
Vilken betydelse har din familj (inkl släkt) haft för din etablering på arbetsmarknaden?
- 1) Stor betydelse
 - 2) Viss betydelse
 - 3) Ingen betydelse
- 26) Vilka utsikter anser du att det finns för ditt fortsatta arbetsliv?
- 1) Mycket goda
 - 2) Ganska goda
 - 3) Ganska begränsade
 - 4) Starkt begränsade
 - 5) Vet ej

Bakgrundsfrågor

- 27) Vilket meritvärde hade du i ditt slutbetyg från grundskolan?
- 1) 0-160
 - 2) 161-200
 - 3) 201-240
 - 4) 241-320
 - 5) Vet ej
- 28) Ställs till personer som gått OCH avslutat gymnasiet enligt fråga 1:
Har du ett fullständigt slutbetyg från gymnasieskolan (dvs. godkänt i minst 2 250 av 2 500 gymnasie poäng)?
- 1) Ja – Om ”ja” gå till fråga 30
 - 2) Nej
- 29) Ställs till personer som gått gymnasiet enligt fråga 1 + svarade ”nej” i fråga 28:
Vad är orsaken till att du inte har ett fullständigt slutbetyg?
- 1) Gick ut med för många underkända kurser
 - 2) Hoppade av
 - 3) Annan anledning
- 30) Var bodde du när du gick i grundskolan?
- 1) Storstad (Stockholm, Göteborg, Malmö)
 - 2) Mellanstor stad (över 50 000 invånare)
 - 3) Mindre stad (upp till 50 000 invånare)
 - 4) Glesbygd
- 31) Vilken högsta utbildningsnivå har din mamma?
- 1) Grundskoleutbildning eller motsvarande
 - 2) Gymnasial utbildning eller motsvarande
 - 3) Högskoleutbildning eller eftergymnasial utbildning
 - 4) Vet ej/vill ej uppge
- 32) Vilken högsta utbildningsnivå har din pappa?
- 1) Grundskoleutbildning eller motsvarande
 - 2) Gymnasial utbildning eller motsvarande
 - 3) Högskoleutbildning eller eftergymnasial utbildning
 - 4) Vet ej/vill ej uppge
- 33) Var är du född?
- 1) Sverige
 - 2) Norden
 - 3) Europa
 - 4) Utanför Europa
- 34) Är dina föräldrar födda i Sverige?
- 1) Ja, båda
 - 2) Ja, en av dem
 - 3) Nej, ingen av dem
- 35) Markera kön:
- 1) Man
 - 2) Kvinna

Tack för dina svar!

Framtid & drömmar

*Vad hände fem år efter gymnasieskolan?
En undersökning bland 1000 24-åringar år 2013*